

Sygn. akt I C 1120/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Ewa Ligoń - Krawczyk

Protokolant sekr. sądowy Katarzyna Maciaszczyk

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. K. (1), J. J., M. O. i Z. S.

przeciwko Stowarzyszeniu (...) w W.

o ukształtowanie ewentualnie o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

1. oddała powództwo,

2. zasądza od J. K. (1), J. J., M. O. i Z. S. solidarnie na rzecz Stowarzyszenia (...) w W. kwotę 1.637 (jeden tysiąc sześćset trzydzieści siedem) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 1120/16

UZASADNIENIE

J. K. (1), J. J., M. O. i Z. S. prowadzący działalność gospodarczą jako wspólnicy Zakładu (...) spółki cywilnej z siedzibą w Ż. pozwem z dnia 7 czerwca 2016 roku złożonym do Sądu Okręgowego w P. przeciwko Stowarzyszeniu (...) z siedzibą w W. domagali się ukształtowania treści umowy, o której mowa w art. 21⁽¹⁾ ust. 1. ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: „prawo autorskie”) poprzez ustalenie, że wynagrodzenie należne pozwanemu z tytułu umożliwienia powodom jako operatorowi kablowemu reemitowania utworów znajdujących się w zbiorowym zarządzie pozwanego, za licencję, której udziela Stowarzyszenie (...) na korzystanie z majątkowych praw autorskich przysługujących producentom utworów audiowizualnych i ich twórcom w zakresie reemisji – całość praw autorskich przysługujących producentom utworu audiowizualnego, z wyjątkiem praw posiadanych i nabytych przez nadawców, oraz prawa współtwórców tego utworu w zakresie reemisji, powierzenie Stowarzyszeniu (...) w zarząd przez współtwórców lub na mocy umów o wzajemnej reprezentacji, jak również autorskie prawa majątkowe zarządzane przez Stowarzyszenie (...) w charakterze negotiorum gestoris na polu reemisji, wynosić powinno (...) wpływów powodów netto z tytułu świadczonych usług reemisji kablowej za korzystanie z majątkowych praw autorskich przysługujących twórcom utworów audiowizualnych, w zakresie reemisji, oraz praw pokrewnych przysługujących producentom utworów audiowizualnych do wideogramów, i być płatne kwartalnie do 10-tego dnia miesiąca następującego po zakończeniu danego kwartału. W ramach roszczenia ewentualnego powodowie domagali się zobowiązania pozwanego do złożenia oświadczenia woli w ten sposób, że udzieli J. K. (2), J. J., M. O. i Z. S. prowadzącym działalność gospodarczą jako wspólnicy spółki cywilnej (...) s.c. z siedzibą w Ż. licencji-umowy, o której mowa w art. 21⁽¹⁾ ust. 1. ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych za wynagrodzeniem na rzecz Stowarzyszenia (...) w wysokości (...) wpływów powodów netto z tytułu świadczonych usług reemisji kablowej

za korzystanie z majątkowych praw autorskich przysługujących twórcom utworów audiowizualnych, w zakresie reemisji, oraz praw pokrewnych przysługujących producentom utworów audiowizualnych do wideogramów, płatne kwartalnie do 10 dnia miesiąca następującego po zakończeniu danego kwartału. Powodowie w uzasadnieniu pozwu wskazali, że prowadzą spółkę cywilną, będącą operatorem telewizji kablowej na terenie miasta Ż.. W ocenie powodów Stowarzyszenie (...) jako organizacja zbiorowego zarządzania ma obowiązek zawarcia z powodami umowy licencyjnej, o której mowa w art. 21⁽¹⁾ ust. 1 ustawy o prawie autorskim, na warunkach obejmujących stawkę wynagrodzenia na rzecz Stowarzyszenia w wysokości (...) wpływów powodów netto z tytułu świadczonych usług reemisji kablowej za korzystanie z majątkowych prawa autorskich przysługujących twórcom utworów audiowizualnych w zakresie reemisji oraz praw pokrewnych przysługujących producentom utworów audiowizualnych do wideogramów (pozew – k. 2-15).

Zarządzeniem z dnia 29 czerwca 2016 roku opłatę tymczasową od pozwu ustalono na kwotę 1000 zł (zarządzenie – k. 73).

W odpowiedzi na pozew z dnia 16 lipca 2016 roku pozwane stowarzyszenie wniosło o przekazanie sprawy sądowi miejscowo właściwemu w sprawie, tj. Sądowi Okręgowemu w Warszawie, jak również o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwane stowarzyszenie podniosło, że nie przysługuje powodom roszczenie względem pozwanego o ukształtowanie umowy licencyjnej, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 ustawy o prawie autorskim. Ponadto stowarzyszenie nigdy nie odmawiało powodom zawarcia umowy licencyjnej na warunkach analogicznych jak w przypadku innych operatorów telewizji kablowych, którzy legalnie reemitują utwory audiowizualne z repertuaru pozwanego. Powodowie żądają zawarcia umowy licencyjnej na warunkach przez siebie określonych, które są odmienne od stosowanych w umowach z innymi kontrahentami (odpowiedź na pozew – k. 78-91).

Postanowieniem z dnia 8 września 2016 roku Sąd Okręgowy w P. stwierdził swoją niewłaściwość miejscową i sprawę przekazał do prowadzenia i rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie jako właściwemu miejscowo i rzeczowo (postanowienie – k. 444-445).

Na rozprawie w dniu 22 maja 2017 roku strona pełnomocnik strony powodowej podniósł, iż nawet jeśli z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie wynika podstawa prawna do żądania ukształtowania umowy licencyjnej przez sąd, to takiej podstawy prawnej należy poszukiwać w przepisach ogólnych cywilnych (protokół rozprawy – k. 762 nagranie 00:00:39-:00:01:23).

Do zamknięcia rozprawy strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. K. (1), J. J., M. O. i Z. S. prowadzą działalność gospodarczą jako wspólnicy Zakładu (...) spółki cywilnej z siedzibą w Ż. polegającą m.in. na odbieraniu programów nadawanych przez stacje telewizyjne i rozpowszechnianiu ich za pośrednictwem sieci kablowej do zainteresowanych odbiorców za odpowiednią opłatą. Stowarzyszenie (...) z siedzibą w W. jest organizacją zbiorowego zarządu prawami autorskimi. Do jego zadań należy między innymi udzielanie licencji na korzystanie z majątkowych praw autorskich przysługujących producentom utworów audiowizualnych i ich twórcom w zakresie reemisji.

Od 2006 roku strony prowadziły negocjacje w przedmiocie zawarcia umowy, o której mowa w art. 21⁽¹⁾ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jednak z uwagi na rozbieżność stanowisk odnośnie wysokości wynagrodzenia do zawarcia umowy nie doszło. Powodowie wystąpili do Komisji Prawa Autorskiego o rozstrzygnięcie między stronami sporu. W dniu 5 listopada 2009 roku Komisja Prawa Autorskiego wydała postanowienie, w którym ustaliła, że wynagrodzenie należne powodowi z tytułu umowy o reemisję powinno wynieść (...) netto uzyskiwany przez pozwanego z tytułu reemisji kablowej, które nie obejmują opłat instalacyjnych i przyłączeniowych (sygn. akt DP.WPA.024/571/08/PD). Niezadowolone ze wskazanego rozstrzygnięcia Stowarzyszenie (...) w dniu 23 grudnia 2009 roku złożyło powództwo do Sądu Okręgowego w P. z żądaniem ustalenia, że nie istnieje obowiązek powoda

do zawarcia z A. O., Z. S., J. J. i J. K. (1) umowy, o której mowa w art. 21⁽¹⁾ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, na warunkach ustalonych w postanowieniu Komisji Prawa Autorskiego z dnia 5 listopada 2009 roku, tj. z określeniem wysokości wynagrodzenia za korzystanie z reprezentowanych przez Stowarzyszenie (...) praw autorskich i praw pokrewnych jako (...) wpływów netto (bez podatku VAT) uzyskiwanych przez poznanego z tytułu reemisji kablowej, które nie obejmują opłat instalacyjnych i przyłączeniowych, a także o ustalenie, że nie doszło do ukształtowania umowy, o której mowa w art. 21⁽¹⁾ w ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych pomiędzy Stowarzyszeniem (...) a A. O., Z. S., J. J. i J. K. (1) na skutek wydania przez Komisję Prawa Autorskiego w dniu 5 listopada 2009 roku postanowienia. Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 14 grudnia 2010 roku w sprawie I C 2634/09 powództwo oddalił. Od tego wyroku Stowarzyszenie (...) złożyło apelację, która została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 17 czerwca 2011 roku w sprawie o sygn. akt I ACa 363/11. Obecnie brak jest obowiązujących tabel wynagrodzeń Stowarzyszenia (...) w W. na polu reemisji zatwierdzonych prawomocnie przez Komisję Prawa Autorskiego bądź Sąd Okręgowy w P. (okoliczności bezsporne, a ponadto **dowód:** wydruk z (...) k. 21-24, odpis pełny z Rejestru Przedsiębiorców – k. 95-102, pozew Stowarzyszenia (...) – k. 2-34 akt sprawy I C 2634/09 Sądu Okręgowego w P., wyrok Sądu Okręgowego w P. z dnia 14 grudnia 2010 roku z uzasadnieniem – k. 37-41 akt niniejszej sprawy, wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 17 czerwca 2011 roku wraz z uzasadnieniem – k. 42-46 v.).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o okoliczności bezsporne. Objęty niniejszą sprawą spór w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia nie był sporem o fakty, lecz o prawo. Dlatego też ustalenia faktyczne można było ograniczyć jedynie do niezbędnych i, jak wynika z powyższego, niekwestionowanych okoliczności zmierzających do zidentyfikowania statusu prawnego stron niniejszego postępowania (reemitent po stronie powodowej, po stronie pozwanej – organizacja zbiorowego zarządzania) i istnienia sporu pomiędzy nimi. Wobec konieczności oddalenia powództwa ze względów zasadniczych, o czym w dalszej części uzasadnienia, zbędnym w ocenie Sądu było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z dziedziny wyceny autorskich praw niemajątkowych na okoliczność wynagrodzenia należnego pozwanemu, jak również dowodu z zeznań stron na okoliczność bezpodstawnej odmowy zawarcia przez pozwaną umowy na warunkach oferowanych przez powódów, wobec czego stosowne wnioski dowodowe w tym przedmiocie zostały oddalone.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Żądanie ukształtowania treści umowy zgłoszone w niniejszej sprawie przez operatora kablowego zostało powiązane przez stronę powodową z treścią art. 106 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, który przewiduje, że organizacja zbiorowego zarządzania nie może, bez ważnych powodów, odmówić zgody na korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych w granicach wykonywanego przez siebie zarządu. Przepis ten nakłada na organizację zbiorowego zarządzania obowiązek kontraktowania z licencjodawcami. Równocześnie strona powodowa powołała na ciężący na niej wymóg, wynikający z art. 22¹ ust. 1 tej ustawy, stosownie do którego operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

U podstaw niniejszego sporu leży fakt, że między stronami nie ma porozumienia w przedmiocie wysokości stawek z tytułu emisji kablowej, a jednocześnie, że nie zostały zatwierdzone tabele wynagrodzeń zgodnie z art. 110¹¹-110¹⁶ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Przepisy te przewidują procedurę, w toku której na skutek stosownego wniosku organizacji (...) Prawa Autorskiego zatwierdza tabelę wynagrodzeń albo odmawia jej zatwierdzenia – w części lub całości (art. 110¹³ ust. 5 ustawy). Zgodnie z art. 110¹⁴ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych uczestnik niezadowolony z orzeczenia Komisji może złożyć, w terminie 14 dni od dnia doręczenia mu orzeczenia z uzasadnieniem, wniosek o zatwierdzenie albo odmowę zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, w całości albo w części, przez sąd. Aktualnie sądem wyznaczonym do rozpoznawania spraw o zatwierdzanie tabel wynagrodzeń jest Sąd Okręgowy w P. (tak rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 lutego 2011 roku – Dz. U. Nr 36, poz. 186).

Zatwierdzona przez Komisję Prawa Autorskiego (bądź sąd) tabela wynagrodzeń cechuje się szczególnym charakterem. Wiąże ona zarówno organizację zbiorowego zarządzania jak i potencjalnego reemitentą w ten sposób, że strony nie mogą określić stawek opłat licencyjnych na poziomie niższym niż wynikający z tabeli. Zgodnie bowiem z art. 110¹⁶ ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych postanowienia umowne określające wynagrodzenie mniej korzystne dla twórców oraz uprawnionych z tytułu praw pokrewnych, niż wynikałoby to z zatwierdzonych tabel wynagrodzeń, są nieważne, a ich miejsce zajmują odpowiednie postanowienia tych tabel.

Tym samym jeżeli pozwana nie dysponuje wiążącym punktem odniesienia w postaci zatwierdzonej tabeli wynagrodzeń, wówczas kwestia realizacji obowiązków, o których mowa w art. 22¹ ust. 1 i art. 106 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jest otwarta w spornym aspekcie, tj. wysokości stawek licencyjnych.

Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych w ostatnich latach podlegała zmianom w zakresie regulacji dotyczącej treści wynagrodzeń umów obligatoryjnie zawieranych przez organizację zbiorowego zarządzania z potencjalnymi licencjobiorcami. W poprzednim stanie prawnym sąd był upoważniony do ukształtowania treści stosunku prawnego wiążącego strony, a to zgodnie z art. 108 ust. 7 (w związku z ust. 5 tego artykułu i art. 211 ust. 2) wyrażającym normę prawa materialnego, zgodnie z którą sąd – w sytuacji przewidzianej tym przepisem – był uprawniony do rozstrzygania sporów pomiędzy operatorami sieci kablowych i właściwymi organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w przedmiocie treści umowy dotyczącej reemisji w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych, a więc i określania wysokości wynagrodzenia. W stanie prawnym obowiązującym od 22 października 2010 roku (ustawa z dnia 8 lipca 2010 roku o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. z 2010 roku nr 152, poz. 1016) spór o wysokość wynagrodzenia może być rozwiązany w drodze mediacji, jednakże w myśl art. 110¹⁸ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych mediacja jest dobrowolna, a przepisy nie przewidują możliwości skierowania sporu na drogę sądową.

Najnowsze orzecznictwo na gruncie obowiązującego stanu prawnego wskazuje, że obecnie nie ma mechanizmu służącego rozwiązaniu konfliktu między organizacją zbiorowego zarządzania a operatorem sieci kablowej poprzez sądowe ukształtowanie umowy licencyjnej w zakresie wynagrodzenia. Brak jest w ustawie przepisu zawierającego upoważnienie do sądowego ukształtowania stosunku prawnego w drodze powództwa wytoczonego przez operatora sieci kablowych przeciwko właściwej organizacji zbiorowego zarządzania o udzielenie licencji (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 stycznia 2016 roku w sprawie o sygn. akt IV CSK 484/15, a także Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 9 lutego 2017 roku w sprawie o sygn. akt I ACz 76/17 niepubl.).

W procesie cywilnym wyróżnia się trzy rodzaje powództw: powództwo o świadczenie, powództwo o ustalenie stosunku prawnego oraz powództwo o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa. To ostatnie ma na celu nie stwierdzenie istniejącego stosunku prawnego, lecz powołanie nowego stosunku prawnego do istnienia, przekształcenie treści już zachodzącego stosunku prawnego albo zniesienie istniejącego stosunku prawnego. Istota powództwa o ukształtowanie polega na tym, że jest ono ukierunkowane na przekształcenie rzeczywistości prawnej przez stworzenie stanu prawnego, którego wcześniej nie było.

Jak wskazuje się w teorii prawa procesowego, źródłem powództw o ukształtowanie są przepisy wyraźnie przewidujące możliwość żądania, by sąd wyrokiem ukształtował określone prawa lub stosunki prawne. Przepisy takie muszą przewidywać w związku z pewnymi stanami faktycznymi możliwość przekształcenia przez sąd istniejącego prawa lub stosunku prawnego przez ich utworzenie, zmianę lub zniesienie. Ponieważ powództwo o ukształtowanie musi opierać się na konkretnych przepisach prawa, mówi się o zamkniętym katalogu tego typu powództw (por. Wł. Broniewicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2006, str. 170, red. Z. Resich, System prawa procesowego cywilnego, t. II, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1987, str. 27-29).

Stąd też powództwo o ukształtowanie różni się w stosunku do powództwa o ustalenie tym, że powód nie potrzebuje wykazywać swego interesu prawnego, jaki ma we wniesieniu powództwa, a wystarczy tu legitymacja powoda

wynikająca z przepisów prawa materialnego lub także z przepisów prawa procesowego, gdy chodzi o powództwa zmierzające do ukształtowania nowej sytuacji procesowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2005 roku sygn. akt I CK 156/05).

W ocenie Sądu aktualnie obowiązujące przepisy zarówno na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jak również innych aktów prawnych, w tym kodeksu cywilnego, nie przewidują podstawy, która dawałaby możliwość ukształtowania przez sąd treści stosunku umownego między powodami a pozwanym Stowarzyszeniem (...) w W.. Na pewno należy się zgodzić, że żądanie strony powodowej jest dopuszczalne na gruncie postępowania cywilnego z punktu widzenia przesłanki procesowej w postaci drogi sądowej. Stan prawa materialnego (istnienie albo nieistnienie podstawy prawnej powództwa kształtującego) nie może mieć wpływu na dopuszczalność drogi sądowej, lecz może mieć więc wpływ na ocenę zasadności powództwa o ukształtowanie stosunku cywilnego wskazanego w żądaniu pozwu (tak postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie o sygn. akt I ACz 311/17 niepubl.). Wobec tego w sytuacji, w której żądanie strony powodowej ukształtowania stosunku prawnego nie wypełnia wstępnego warunku zasadności powództwa, jakim jest wykazanie legitymacji procesowej do wysunięcia takiego żądania w niniejszym postępowaniu, to nie może to prowadzić do odrzucenia pozwu, lecz musi zostać ocenione merytorycznie, w tym wypadku – odmową uwzględnienia powództwa. W ocenie Sądu wskazany brak podstawy prawnej żądania strony powodowej z konieczności prowadzi do oddalenia żądania głównego.

Z tych samych względów brak jest podstaw do uwzględnienia żądania ewentualnego o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli. Zgodnie z art. 64 k.c. prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, zastępuje to oświadczenie. Przepis art. 64 k.c. nie jest jednak samoistną podstawą dla kreowania obowiązku złożenia oznaczonego oświadczenia woli. Stanowi on jedynie podstawę do stwierdzenia przez Sąd, że dłużnik ma obowiązek złożenia oświadczenia woli. Innymi słowy przepis art. 64 k.c. określa jedynie skutki prawne wynikające ze stwierdzenia istnienia takiego obowiązku, którego źródłem muszą być określone, istniejące stosunki prawne, a których zbadanie i ocena jest obowiązkiem Sądu uwzględniającego powództwo na podstawie tego przepisu. Zobowiązanie do złożenia stosownego oświadczenia woli może wynikać ze źródeł o różnym charakterze, a więc zarówno z ustawy, jak i z ważnej czynności prawnej. Art. 64 k.c. odnosi się wyłącznie do obowiązku złożenia oświadczenia woli w rozumieniu prawa materialnego, nie zaś do innych oświadczeń, jak na przykład czynności procesowych, a tym bardziej czynności faktycznych.

W ocenie Sądu, mając na względzie powyższe rozważania, obecny stan prawny nie ustanawia obowiązku po stronie pozwanej do złożenia oświadczenia woli o żądanej treści. Ponadto, jak wskazuje się w doktrynie i judykaturze, obowiązek zawarcia umowy licencyjnej, o którym mowa w art. 106 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie stanowi podstawy wydania przez sąd orzeczenia zastępującego oświadczenie woli organizacji zbiorowego zarządzania. Jest tak dlatego, że ustawa nie zawiera wystarczających wskazówek dla bliższego określenia treści takiej umowy (tak red. J. Barta, System Prawa Prywatnego. T. 13 – Prawo autorskie, Warszawa 2017, s. 873).

Z uwagi na powyższe orzeczono jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, obciążając stronę powodową tymi kosztami w całości. Pozwanemu reprezentowanemu przez zawodowego pełnomocnika przysługiwał od powoda zwrot kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 1080 zł zgodnie z § 8 ust 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015 poz. 1800) oraz 540 zł zgodnie z § 10 ust. 2 pkt 1 w zw. z § 10 ust 1 pkt 2 tegoż rozporządzenia w związku z udziałem w postępowaniu zażaleniovym, a także 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.